

Amerika torst zoo'n erfenis niet, althans in veel geringer mate en zoo vinden wij daar de oplossing van de moderne bouwproblemen reeds zuiverder terug. Ook Dr. Berlage kwam bij een kantoorgebouw in Londen tot beter resultaat.

Terloops kan opgemerkt worden, dat deze moderne problemen tot monumentale oplossingen moeten leiden, aangezien het in het algemeen niet aan te nemen is, dat een modern bedrijf in een picturaal gegroepeerd gebouw practisch ondergebracht kan worden. ¹⁾ Het organiseeren van den dienst binnen het gebouw, brengt bij karakteristieke en zuivere architectuur mede: het uitdrukken van deze organisatie naar buiten, dus een bewuste massagroeping.

Wright plaatste zich bij zijn opdrachten voor kantoorgebouwen allereerst op het standpunt van practische inrichting volgens de eischen, die het bedrijf stelt. Typeerend is in verband daarmee, dat hij zijn meeste opdrachten van zakenmensen krijgt en daar de minste bestrijders telt.

Dat bij deze opvatting zakelijke en esthetische belangen tegelijkertijd gediend zijn, bewijst o.a. zijn bekend kantoorgebouw der Larkinfabrieken, dat wij nog eens zullen publiceeren. In zijn landhuizen treedt uiteraard de genoemde eigenschap minder naar voren. De groepeerling laat daar meer vrijheid toe en van monumentaliteit in den hoogsten zin kan men bij het hier afgebeelde huis niet spreken. De groepeerling der massa's is picturaal, al is er in de compositie een mooie evenwichtigheid bereikt.

In hoofdzaak berust de compositie op een piramidevorm, waarvan de top gevormd wordt door den grooten schoorsteen in het midden van de afbeelding. In onderdeelen treft een overheerschend horizontalisme, dat in verschillende lagen tot uitdrukking komt en den stabielen indruk van het geheel en de goede aansluiting aan het vlakke landschap tot stand brengt. Het sterkst komt dit horizontalisme tot uitdrukking in het lange terras, het voormuurtje en de daken. Alle verticale deelen, zooals pijlers, ondersteuning, schoorsteen, enz., zijn zeer ondergeschikt gehouden, overal gebroken, zoodat geen van deze deelen zelfs opgaat door meer dan eene verdieping, terwijl zij nergens boven elkaar geplaatst zijn, waardoor ook een schijnbaar in-elkaars-verlengde-vallen (door optische werking) vermeden wordt. Een beetje zwaar zou men het muurtje kunnen noemen onder het hooge dakvlak, dat, op de rijenraampjes rustend, nogal massief doet. Maar juist dit muurtje ondersteunt weer het horizontalisme van den langen terrasmuur beneden, dat anders door de rijenraampjes min of meer opgeheven zou worden.

Er is echter in den opbouw een karakteristieke afwijking te zien van de architectuur, die wij kennen. Wat men hier vrijwel algemeen tracht te bereiken door een secundair middel: het détail (de versiering) n.l. de verlevendiging van het gebouw, is hier bereikt door het primaire middel: de werking der massa's zelf. De vaste en stugge aaneensluiting der deelen is hier als het ware vervangen door een losmaking der massa's van het geheel en een compositorische verwerking daarvan, waarin eenige verwantschap is met de wijze, waarop de futuristen de starheid van het schilderij overwonnen om tot beweging der vlakken te komen. Wright heeft hiermede in de bouwkunst een nieuwe „plastiek" geschapen. Zijn massa's schuiven vooruit en achteruit en links en rechts. Men

¹⁾ Picturaal staat hier tegenover monumentaal in den zin van schilderachtig tegenover streng architectonisch.